

Koolipidaja ootused heale koolile ja võimalused toetada selle arengut

Ulla Preeden

Põlva maavanem

E-mail: ulla.preeden@polvamaa.ee

Viimase aasta jooksul on tõenäoliselt vähemuses need paigad ja inimesed, kus ei ole arutletud, kas koolivõrgu ümberkorraldamist või õpetajate palkadega seonduvat – olgu see siis erinevates ametkondades, meediaväljaande lehekülgedel, õpetajate tubades või pereringis. Haridus on valdkond, mis läheb korda paljudele ning ärgitab kaasa mõtlema. Muudatuste vajalikkuses ei kahtle tõenäoliselt enamik, kuid palju olulisem küsimus on, et kelle jaoks ja kuidas muutusi ellu viia? Seejuures on äärmiselt oluline ühiste kokkupuutepunktide kaardistamine ja erinevate huvigruppide arusaamade ning väärtuste jagamine.

Ilma ainsagi kahtluseta algab hea kool inimese väärtustamisest, olgu selleks väike või suur. Kõige olulisem on koostöö ja kuigi see väljend on vahetevahel liialt ekspluateeritud, peitub just eri tasandite koostöös arengu võti. Kasvava põlvkonna haridustee korraldamisel on oluline kaasava hariduse põhimõtete järgimine.

Hea kooli mõõtmiseks on oluline teada, millistest ideaalidest, kriteeriumidest või normidest me lähtume. Seni üha enam kriitilist tähelepanu pälvinud koolide pingereastamine hinnete alusel on tegelikult ainult üks võimalus paljudest. Näiteks kui igaüks meist täiskasvanuna mõtleb tagasi oma koolipõlvele, siis millised on need mälestused, mida me tegelikult hindame ja väärtustame? Kas on selleks veerandihinded või riigieksami punktid? Pigem siiski mitte. Mulle meenuvad esmajärjekorras klassikaaslased ja head õpetajad.

Ma ei soovi siinkohal küsimuse alla seada hindamise vajalikkust üldisemalt, sest teatud normide olemasolu eelkõige kutse- või kõrgkooli astumisel on paraku ikkagi oluline. Kuid hinded peaksid olema pigem abivahendid hariduse omandamise teekonnal ning kindlasti pole esmatähtsad nende alusel koostatavad üleriiklikud koolide pingeread. Võrdlemine hindamise alusel või hinnangu andmine vastavalt võrdlusele ei pruugi olla selges seoses õpetamise kvaliteedi ja „lähtematerjaliga“. Võrdlusel ideaalse ja reaalse vahel tuleb lähtuda hetkeolukorrast ja võimalustest ning iga samm ideaalile lähemale on aste paremuse suunas.

Milline on ideaal ja mida saavad seejuures korda saata koolipidajad?

Kõigepealt tuleb selgitada mõistet koolipidajad, kelleks Eestis riigis on kas kohalik omavalitsus või riik. Lisaks võivad koolipidajaks olla eraõiguslikud juriidilised isikud, näiteks sihtasutused ja mittetulundusühendused. Oma kirjelduses koolipidaja ootustest ja võimalustest lähtun peamiselt kohalike omavalitsuste, aga ka isiklikest vaadetest. Tänu koostööle ja aruteludele mitmete omavalitsuste juhtidega ning osalemiskogemusele Põlvamaa Omavalitsuste Liidu hariduskomisjonis on võimalik välja tuua ühisosa koolipidaja nägemusest teemal „hea kooli mõõdupuud“.

Kõige olulisemad ootused hea kooli versta-postidena on koolipidajal ennekõike seotud koolijuhiga. Peamine kriteerium on siinkohal avatud koostöö ja selge soov omada direktorit, kes on hingega asja juures. Koolipidaja ei tohi koolijuhi rolli mitte mingil juhul alahinnata ning sellesse ametisse tuleb leida sobivaim. Seejuures on oluline direktori võimekus läbirääkimistes, personalijuhtimises, -kaasamises ja -värbamises.

Tugeva koolijuhiga on väga tihedalt seotud kogu kooli personal. Just õppivates, motiveeritud ja inspiratsiooni jagavates õpetajates nähakse koolikeskkonna mõjuvaimat lüli. Paraku on see ka üks võtmeküsimusi meie tänastes koolides, eriti maal, kus olemasolevale eakamale õpetajaskonnale on raske leida motiveeritud järglasi. Siinkohal tahan juhtida tähelepanu õpetajaameti väärtustamisele ja selle olulisusele meie ühiskonnas.

Hariduse ajaloost on teada õpetaja kui „maa soola“ kujund, sest õpetaja oli koolitöö kõrval sageli isiklikust entusiasmist kogu piirkonna kultuurielu vedaja ning kohaliku kogukonna väärtuslikem liige. 20nda sajandi prantsuse päritolu haridusfilosoof Jacques Barzun on öelnud, et õpetamine ei ole kadunud kunst, vaid austus selle vastu on hääbuv traditsioon. Paraku tuleb ka täna endiselt tunnistada lausunud sõnade kaalukust. Millal sai alguse ja mis põhjusel õpetajaameti autoriteetsus vaikselt kustuma hakkas? On see paratamatus millega leppida või on meil võimalus kutsuda esile positiivseid muutuseid? Kindlasti ei tohiks õpetajakutse olla üks viimastest valikutest ülikooli astumisel. Õpetajaks olemine on suur vastutus, seega vajame me parimatest parimaid.

Muutused ühiskonnas võivad saada alguse juba väikestest sammudest. Nendeks astmeteks on oluliselt suurem roll ja huvi lastevanematelt ning vilistlastelt. Üheltpoolt tahe ja soov osaleda hoolekogudes või vilistlaskogudes, teisalt kaasa mõtlemine ja kaasa löömine. Kohalikule omavalitsusele on arvestatav kriteerium nii õiglase hinnangu kujundamisel kui parenduste tegemisel just õpilaste ja lastevanemate rahulolu kooliga. Seega tuleb jagada nii nähtavaid kui varjatud kitsaskohti, kurta kui vaja, aga ka tunnustada ja tänada.

Üks ootustest, mis on tegelikult kõikide eelnevalt loetletud punktide aluseks ning mida hindavad koolipidajad kõige enam on lapsed. Poleks ju ühtegi kooli ega koolipidajat kui ei oleks lapsi. Kindlasti on see oluline väljakutse kogu Eesti riigile. Põlvamaal tunnetatakse kahanenud õpilaste arvu üsna teravalt. Ainuüksi 2011. aastaga võrreldes läks 2012. aasta 1. septembril kooli 4% vähem õpilasi.

Samas ei soovi ma siinkohal keskenduda numbritele, kuna vaatamata kõikidele kahanemistele, muudatustele ja uuendustele tuleb silmas pidada iga indiviidi, iga haridust omandavat õpilast. Nii lasteaed kui kool peab oma õppe- ja kasvatustegevuses ning õpikeskkonna tagamisel lähtuma eelkõige lapsest. Võimalused, millega kohalik omavalitsus saab panustada on suures osas seotud tugeva ja tõhusalt toimiva koostööga nii juhtide kui spetsialistide tasandil. Seejuures on koostööpartneriks ka maavalitsuste haridusvaldkonna inimesed.

Lisaks peegeldub kohaliku omavalitsuse prioriteetsus infrastruktuuri investeringutes ja tahtes motiveerida palgalisaga. Tasakaal tuleb leida selles, et hea poleks liialt ressursiahne.

Kokkuvõtteks toon peamised märksõnad, millega iseloomustavad head kooli Põlvamaa õpetajad, koolijuhid, omavalitsusjuhid ja muud haridusvaldkonnaga seotud isikud ning mis esmajärjekorras on väga selgelt seotud õpilastega.

Suurim väärtus on õpilaskeskne kaasaegse õpikeskkonnaga kool, mis on mitmekülgne ja valikuvõimalusi pakkuv. Hea kool soodustab lapse kasvamist ja arenemist ning seal on turvaline ja sõbralik õhkkond. Samuti on oluline, et koolirõõmu sees tekiks õpirõõm, mis loob harjumuse ja aluse elukestvaks õppeks. Loomulikult on võtmeroll õpetajatel ning mitte ainult õpetajatel kui tarkadel ja motiveeritud pedagoogidel, vaid õpetajatel kui ise haridust väärtustavatel õppijatel. Õpetajatel peab olema võimalus olla nii inspiratsiooni saaja kui selle andja ja siinkohal on kandev roll kooli juhtkonnal. Lisaks kooli siseelule ei saa mitte mingil juhul alahinnata kogukonna panust, seda nii koostöös kohaliku omavalitsusega, lapsevanemate kui vilistlastega. Hea kool sõltub igapäheist meist.

Hea kooli mõõdupuuks on traditsioonid, pühendumus ja väärtused.